

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วม
ของสมาชิกและนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของ
วิสาหกิจชุมชน หลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
ของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน

The Causal Relationship Between Transformational Leadership, Members'
Participation and Product Innovation Effecting on Community Enterprises
Performance After COVID-19 Pandemic of Andaman Coast in Southern Region

กชพร ชื่นจันทร์¹, พรเมษฐ์ บุญนำศิริกิจ² และ สนิทนุช นิยมศิลป์³

Kochaporn Chunjan¹, Poramet Boonnumsirikij², and Snitnuth Niyomsin³

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: kochaporn.c@pkru.ac.th¹, poramet.b@rumail.ru.ac.th², snitnuth.n@rumail.ru.ac.th³

Received March 31, 2024; Revised April 19, 2024; Accepted April 30, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน 2) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 302 ราย จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินระดับปานกลางและดี โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ สถิติที่ใช้ 1) สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติอนุมาน คือ การวิเคราะห์สมการโครงสร้างและเส้นทางอิทธิพล การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 8 ราย จากผู้เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20, 4.05, 3.94 และ 3.92 ตามลำดับ 2) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และการ

มีส่วนร่วมของสมาชิก การมีส่วนร่วมของสมาชิกไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ การมีส่วนร่วมของสมาชิกส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน นวัตกรรมผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ผ่านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; การมีส่วนร่วมของสมาชิก; นวัตกรรมผลิตภัณฑ์; ผลการดำเนินงาน; หลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

Abstract

The purposes of this article are to (1) study the levels of transformational leadership, members' participation, product innovation, and their effects on the performance of community enterprises in the Andaman Coast in the Southern Region, and (2) investigate the causal relationship between transformational leadership, member participation, product innovation, and their influence on the performance of community enterprises in the region. The mixed-method study employed a questionnaire as the quantitative research instrument, collecting data from 302 respondents from community enterprises that met the criteria of medium and high-performance levels, selected through stratified random sampling. The statistical analyses were conducted using 1) descriptive statistics, including percentages, arithmetic means, and standard deviations; and 2) inferential statistics, namely structural equation modeling and path analysis. The qualitative method utilized in-depth interviews with a purposive sample of 8 individuals involved with community enterprises in the Andaman Coast in the Southern Region, analyzed through content analysis. The research results were revealed as follows: 1) The overall levels of transformational leadership, members' participation, product innovation, and performance of community enterprises on the Andaman Coast were found to be high, with mean scores of 4.20, 4.05, 3.94, and 3.92, respectively. 2) Transformational leadership exerted a direct influence on the performance of community enterprises, product innovation, and members' participation. Notably, while members' participation did not directly impact product innovation, it did have a significant effect on the performance of community enterprises. Product innovation was found to directly influence the performance of community enterprises; however, transformational leadership exhibited an indirect effect on the performance of community enterprises through product innovation and members' participation.

Keywords: transformational leadership; member's participation; product innovation; performance of community enterprises; after COVID-19 pandemic

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนของประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของคนในชุมชน ที่ดำเนินการเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่เกิดจากการนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินงาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้วยการนำความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรในชุมชนมาบูรณาการร่วมกันก่อให้เกิดเรียนรู้ สร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ เชื่อมโยงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระดับมหภาคของประเทศให้เติบโต สามารถขับเคลื่อนต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน (Onsamlee, 2021) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามที่เศรษฐกิจกระแสหลักของประเทศต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และสังคม รัฐบาลจึงให้ความสำคัญและมีนโยบายในการมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศให้สามารถยืนหยัดด้วยตนเอง รวมทั้งยังสามารถเป็นแหล่งรองรับแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคเมืองที่ถูกกระแสเศรษฐกิจขับให้ออกจากงานกลับเข้าสู่ชุมชน (Koomsalud et al., 2017)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยจะได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐมาอย่างต่อเนื่อง แต่การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ยังคงต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคจากปัจจัยหลายๆ ด้าน ซึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด คือ ผู้นำ (Chunnui & Lapthananon, 2019; Arif, 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงจะเป็นหนึ่งในรูปแบบที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมากที่สุด (Rachmawati et al., 2021) กล่าวคือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน (Anusonpanichakul, 2020) นอกจากนี้ยังพบว่าอีกว่า ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและบุคคลที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก กล่าวคือ การมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มจะส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน (Chunnui & Lapthananon, 2019) และภายใต้การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน วิสาหกิจชุมชนจำเป็นต้องมีการนำนวัตกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการผลิต การบริการ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Wongwirach & Wingwon, 2020) ทำให้เกิดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน (Panna et al., 2021) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการแพร่ระบาดของ COVID-19 วิสาหกิจชุมชนควรมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในทุกๆ ด้าน เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคปัจจุบัน ทั้งในด้านการนำเสนอผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน มีความโดดเด่น และมี

การนำเสนอสิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลา (Thamraksa, 2024) เพื่อความยืดหยุ่นในการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยต้องการทราบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ จะส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันได้หรือไม่ อย่างไร โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยภายใน (Endogenous Development) ของวิสาหกิจชุมชน โดยชุมชนเป็นผู้ริเริ่ม สร้างสรรค์ พัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ มีความเป็นเอกลักษณ์ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น สร้างความเจริญให้กับคนในชุมชน (Claymore, 2009) ตามแนวคิดโครงการ One Village One Product (OVOP) แต่มีได้เป็นกระบวนการที่เกิดจากนโยบายของภาครัฐ (Adachi, 2003) ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ ส่วนใหญ่จะทำการศึกษาทั้งปัจจัยภายในและภายนอก เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ส่งผลให้การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนดีขึ้น ลดการพึ่งพาจากภาครัฐ และทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการของคนในชุมชนที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน มารวมตัว เพื่อประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า การบริการ และกิจการอื่น ๆ โดยมีการจัดการทุนของชุมชนร่วมกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ทำการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง และเป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (Kanchanawisut, 2020) เป็นการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานราก ส่งผลให้เศรษฐกิจระดับมหภาคมีการเติบโตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป (Arpornpisal, 2017)

แนวคิดเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน

การวัดผลการดำเนินงานถือเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร ปัจจุบันพบว่า องค์กรต่างๆ ได้ให้ความสำคัญในการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างแพร่หลาย ซึ่งการวัดผลการดำเนินงานถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการประเมินผลและวัดความก้าวหน้าขององค์กร เพื่อให้ได้ผลงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Nuh et al., 2020) การวัดผลการดำเนินงานขององค์กรในปัจจุบันมีหลากหลายวิธี และหลากหลายมิติ (Techavanich, 2018) ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินธุรกิจ (Mathuros, 2020) การวัดผลหรือการประเมินผลจะทำให้องค์กรทราบว่า สถานะของตนเองอยู่ในสถานะใด ต้องมีการปรับปรุงส่วนใด เพื่อการพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงได้อย่างถูกต้อง (Disorn, 2016) โดย Kaplan and Norton (1996) กล่าวว่า การวัดผลการดำเนินงาน หมายถึง ผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงาน ซึ่งครอบคลุมทั้งตัวชี้วัดทั้งที่เป็นตัวเงิน และไม่ใช้ตัวเงิน นั่นคือ Balance Score Card (BSC) ซึ่งมีตัวชี้วัด 4 ด้าน คือ ด้านลูกค้า ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร ด้านการพัฒนาและการเรียนรู้ และด้านการเงิน สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ มีตัวชี้วัด 2 ด้าน คือ ด้านการเงิน (Financial) และด้านมิใช่การเงิน (Non-financial) เท่านั้น (Chong, 2008; Khurshid et al., 2018; Prasit, 2018; Moonsri, 2019)

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

“ผู้นำ” เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร เนื่องจากการกระทำของผู้นำส่งผลต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หากองค์กรใดที่มีผู้นำที่ดี มีประสิทธิภาพส่งผลให้พนักงานในองค์กรเกิดความเชื่อมั่น มีการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Wongkrajang, 2014) ผู้นำใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจแรงจูงใจให้กับบุคลากรในองค์กรทำหน้าที่แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยปัญญา นำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ให้ความสำคัญกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่มีความเหมาะสมในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ Noruzy et al. (2013) ที่กล่าวว่า ภายใต้การแข่งขันอย่างรุนแรงในยุคปัจจุบัน การศึกษาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กร พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นหนึ่งในปัจจัยหลายปัจจัยที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กร และตามแนวคิดของ Bass and Avolio (1994) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ (1) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (2) การสร้างแรงบันดาลใจ (3) การกระตุ้นทางปัญญา (4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Wongkrajang, 2014; Auareesuksakun & Chuntuk, 2016; Changkid, 2017)

การมีส่วนร่วมของสมาชิก

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) เป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดตามหลักประชาธิปไตย ที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผนและการดำเนินนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการจัดสรรผลประโยชน์แก่ส่วนรวมเป็นหลัก (Cheusamut et al., 2018) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในเชิงจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานย่อมเกิดความภาคภูมิใจในฐานะที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงาน และเมื่อความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย ส่งผลให้ผู้ที่มีส่วนร่วมรู้สึกเป็นเจ้าของของงานนั้นและเป็นพลังในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างเครือข่าย และส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กรในที่สุด (Arpornpisal, 2017) โดย Cohen and Uphoff (1981) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4 ด้าน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

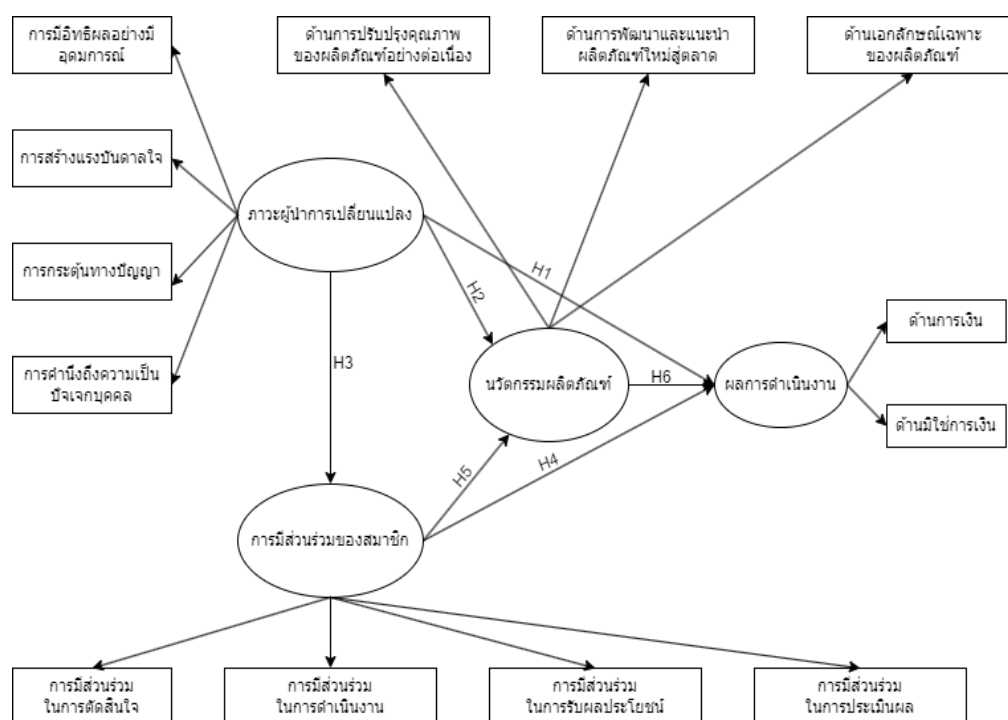
นวัตกรรมผลิตภัณฑ์

สภาพแวดล้อมทางธุรกิจในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และไม่สามารถคาดการณ์ได้ ความสำเร็จขององค์กรธุรกิจขึ้นอยู่กับ การปรับตัวและการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเครื่องมือสำคัญที่นำมาใช้ในการปรับตัวเพื่อสร้างความอยู่รอดในระยะยาวให้กับองค์กร คือ การพัฒนานตนเองเพื่อให้เกิดนวัตกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การบริการ หรือแม้แต่กระบวนการผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค (Wongwirach & Wingwon, 2020) สอดคล้องกับ Sutthinarakorn (2017) กล่าวว่า การต่อสู้ขององค์กรขนาดกลางและขนาดเล็กจำเป็นต้องใช้นวัตกรรมในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จโดยการสร้างผลิตภัณฑ์นวัตกรรม (Product Innovation) ผ่านการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Creation) นำไปสู่การสร้างรายได้ที่ดี ดังนั้น นวัตกรรมจึงเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งต่อองค์กรธุรกิจทั้งขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ เนื่องจากนวัตกรรมเป็นเครื่องมือในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสร้างความแตกต่างระหว่างคู่แข่ง (Mathuros, 2020) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษา นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) ทำให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนมีการปรับปรุง พัฒนา และยกระดับของสินค้าให้ดีขึ้น ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าทั้งในด้านราคา และรูปแบบให้มีความเหมาะสม ปรับปรุงฟังก์ชันของการใช้งานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยตัวชี้วัดของนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มี 3 ตัวชี้วัด คือ (1) ด้านการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (2) การพัฒนาและแนะนำผลิตภัณฑ์ใหม่สู่ตลาด (3) ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันในครั้งนี้ เป็นปัจจัยภายในของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดดั้งเดิมของ OVOP และความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ต้องการทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน โดยมีการกำหนดตัวแปรแฝงที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) พื้นที่วิจัย คือวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันที่ผ่านเกณฑ์การประเมินศักยภาพระดับปานกลางและดี โดยในระยะแรกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้วยวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยบทความทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำความรู้มาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) สร้างเป็นแบบสอบถามและแนวทางในการสัมภาษณ์ต่อไป ระยะที่สอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน จำนวน 8 คน เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่ครอบคลุมทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้างของตัวแปรที่นำมาศึกษา และนำมาหนุนเสริมผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ วิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันที่ผ่านเกณฑ์การประเมินศักยภาพระดับดีและปานกลาง จำนวนทั้งสิ้น 2,504 แห่ง (Community Enterprise Promotion Division, 2022) กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการ และสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน จำนวนกลุ่มละ 3 คน และใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน (Proportional) ในแต่ละจังหวัด การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair et al. (1998) ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีจำนวนอยู่ระหว่าง 10-20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 13 ตัวแปร จึงต้องมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 130 – 260 ตัวอย่าง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมแบบสอบถามและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่เก็บได้ทั้งสิ้น จำนวน 302 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันการผิดพลาดในการเก็บข้อมูลและเป็นการสำรองหรือลดการผิดพลาดในการตอบแบบสอบถาม

การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน จำนวน 8 คน ตามแนวคิดของ Creswell (1998) ได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ระหว่าง 5-25 คน สำหรับการวิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology study) ประกอบด้วย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้วิธีการเลือกโดยสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด คือ

1) แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คณะกรรมการ และสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะโครงสร้างเป็นคำถามปลายปิดมีคำตอบให้เลือก และคำถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถระบุคำตอบและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยแบบสอบถามมี 7 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของกลุ่ม ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตอนที่ 4 คำถาม

เกี่ยวกับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ตอนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และตอนที่ 7 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2) แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย นักวิชาการ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน และคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ผ่านเกณฑ์การประเมินศักยภาพระดับปานกลางและดีในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในครั้งนี้ ได้ทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน การตรวจสอบหาการค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruency: IOC) โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้กับกลุ่มที่มีคุณสมบัติเหมือนประชากรทุกประการแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 30 ชุด เพื่อทำการตรวจสอบค่าความเที่ยง (Reliability) ของเครื่องมือ ใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาร์ค (Cronbach's Alpha Coefficient) ค่าสัมประสิทธิ์มีค่าอยู่ระหว่าง 0.777 – 0.956

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับคณะกรรมการกลุ่มฯ และสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินศักยภาพระดับปานกลางและดีในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน และได้รับการตอบกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 302 ชุด

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน จำนวน 8 คน

3) ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือน เมษายน – มิถุนายน พ.ศ. 2566

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และนำเสนอข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) โดยการทดสอบสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลการวัด (Measurement Model) ในแต่ละองค์ประกอบ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model Analysis)

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อยืนยันผลการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนและนำมาขยายความในบางประเด็นที่ขัดแย้งกับผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70 มีอายุอยู่ระหว่าง 40-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 41 ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 81 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในรูปของคณะกรรมการของกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 51

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดตรัง คิดเป็นร้อยละ 25 ระยะเวลาในการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มฯ ส่วนใหญ่ มีอายุน้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 36 แหล่งเงินทุนเริ่มแรกในการจัดตั้งกลุ่มฯ ส่วนใหญ่ มาจากการระดมเงินทุนจากสมาชิกทุกคนในกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 61 มีจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มฯ ตั้งแต่ 20 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 47 ผลการประเมินศักยภาพของกลุ่มฯ ในรอบปีที่ผ่านมาอยู่ในเกณฑ์ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 68 ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 69 และผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา มีผลกำไร คิดเป็นร้อยละ 76

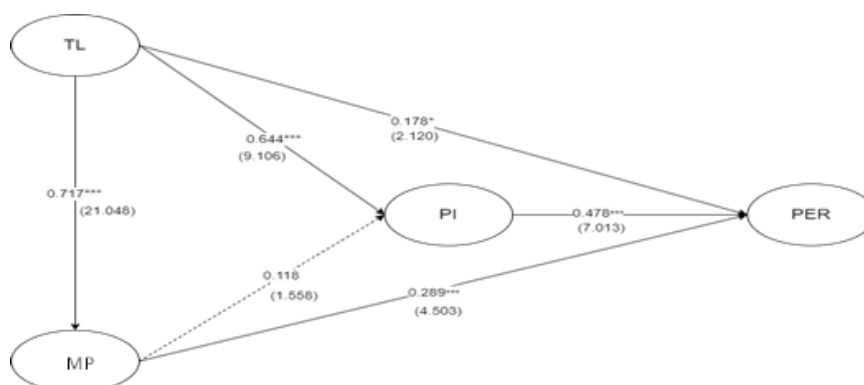
ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20, 4.05, 3.94 และ 3.92 ตามลำดับ

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน

1) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันที่พัฒนาขึ้นตามสมมติฐานการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า โดย ค่า $\chi^2 = 3189.737$, $df = 1617$, $\chi^2/df = 1.97$, RMSEA = 0.06, SRMR = 0.06, TLI = 0.90, CFI = 0.90

2) ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.178 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีส่วนร่วมของสมาชิก มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ

0.289 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยมีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.478 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ตามลำดับ ดังภาพประกอบที่ 2

$\chi^2 = 3189.737$, $df = 1617$, $\chi^2/df = 1.97$, RMSEA = 0.06, SRMR = 0.06, TLI = 0.90, CFI = 0.90

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05, ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01,
*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ภาพที่ 2 ค่าสถิติของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน

3) ผลการศึกษาค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน สามารถอธิบายค่าอิทธิพลของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนได้ตามสมมติฐานการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการสรุปการทดสอบตามสมมติฐาน

	สมมติฐาน	ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient)	t-statistic	ผลการทดสอบ สมมติฐาน
H1	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL) มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน (PER) ของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	0.178*	2.120	สนับสนุน
H2	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL) มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (PI)	0.644***	9.106	สนับสนุน
H3	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (TL) มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก (MP)	0.717***	21.048	สนับสนุน
H4	การมีส่วนร่วมของสมาชิก (MP) มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน (PER) ในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	0.289***	4.503	สนับสนุน
H5	การมีส่วนร่วมของสมาชิก (MP) มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (PI)	0.118	1.558	ไม่สนับสนุน
H6	นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (PI) มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงาน (PER) ของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน	0.478***	7.013	สนับสนุน

4) สำหรับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผลการวิจัยเชิงคุณภาพส่วนใหญ่สนับสนุนแนวคิดตามผลการวิจัยเชิงปริมาณ แต่สำหรับประเด็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก แยกออกเป็น 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่ 1 เห็นด้วยตามสมมติฐาน คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และประเด็นที่ 2 ไม่เห็นด้วยตามสมมติฐาน คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกไม่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรม โดยให้ความเห็นว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่ผู้นำออกไปแสวงหาความรู้จากภายนอกและนำมาเผยแพร่ให้กับสมาชิก หรือมีหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาให้ความรู้กับทางกลุ่ม ทั้งนี้เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุอาจมีปัญหาคือความคิดสร้างสรรค์และขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อทำให้เกิดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20, 4.05, 3.94 และ 3.92 ตามลำดับ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด นั่นแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญต่อ

ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jirakul (2014), Ananlertsakul and Jiyajan (2018), Noruzy et al. (2013), Duangjan et al. (2021) ในขณะที่ Gonfa (2019) พบว่าท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเหมาะสมที่สุดที่นำมาใช้ในการรับมือกับความท้าทายและสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นให้กับองค์กร ภายใต้คุณลักษณะ 4 ประการ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี (Idealized influence) การส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Intellectual stimulation) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational motivation) และการดูแลใส่ใจเป็นรายบุคคล (Individualized consideration)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน สามารถอธิบายได้ตามสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องเป็นผู้ที่มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ เสียสละ อดทน เป็นแบบอย่างที่ดีส่งผลให้ผู้ตามเชื่อมั่น ศรัทธาและพร้อมปฏิบัติตามเพื่อนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ แม้ในยามวิกฤต ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ Noruzy et al., (2013), and Wongwirach and Wingwon (2020) ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์กร เช่นเดียวกับ Charutwinyo and Charutwinyo (2020), and Anusonpanichakul (2020) ที่พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน ในขณะเดียวกันผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการทำงาน สามารถสื่อสารเป้าหมายสู่ผู้ตามให้เข้าใจและพร้อมดำเนินงานบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ 2 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลทำให้เกิดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tidd and Bessant (2014), Anusonpanichakul (2020), ในขณะที่ Kumar et al. (2013) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมในองค์กร โดยองค์กรใดที่มีผู้นำสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดกระบวนการพัฒนาความคิดใหม่ การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ๆ ให้กับพนักงานหรือคนในองค์กรได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งมีการเชื่อมต่อองค์ความรู้ของระหว่างองค์ความรู้ใหม่กับองค์ความรู้เดิม กลายเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการสร้างคุณค่าทำให้องค์กรนั้นเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันได้

สมมติฐานที่ 3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน พบว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ในการดำเนินกิจกรรมและการตัดสินใจต่าง ๆ ที่มีผลต่อผู้ตาม ทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา และพร้อมปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phithaksan (2013) ที่พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำของวิสาหกิจชุมชนและการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูง กล่าวคือ ผู้นำวิสาหกิจชุมชนมีการกระตุ้นให้สมาชิกมีความร่วมมือร่วมใจ ในการทำงาน ทำให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน โดยผู้นำเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน ส่งผลให้สมาชิกเกิดความเคารพและความไว้วางใจ ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนด้วยความเต็มใจเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Yi Lai et al. (2020) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในงานส่งผลให้พนักงานมีแนวโน้มที่จะรู้สึกมีส่วนร่วมและมีความมุ่งมั่นในงานที่ทำมากขึ้น

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน พบว่า หากสมาชิกมีความเหนียวแน่น มีความเป็นปึกแผ่น มีการดำเนินงานภายใต้เป้าหมายที่ชัดเจน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมตรวจสอบผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ผลการดำเนินงานของกลุ่มฯ ดีขึ้นตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Kotas (2015) กล่าวว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กรบริการเพื่อสังคม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติ การจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งการติดตามประเมินผลในการปฏิบัติ ในขณะเดียวกันเชื่อว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนทั้งในส่วนที่เป็นตัวเงินและมีใช้ตัวเงิน ทั้งนี้เนื่องจากการที่วิสาหกิจชุมชนที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อทำกิจกรรมกลุ่มเป็นไปผลกำไร เพื่อเงินปันผล รายได้ นอกจากนั้นแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชนยังส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนที่มีใช้เป็นตัวเงิน เช่น เพื่อความสุข ความเพลิดเพลิน การเห็นคุณค่าของตัวเอง เป็นต้น ในขณะที่ Wronka (2013) พบว่า การสร้างความผูกพันให้กับพนักงาน โดยการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

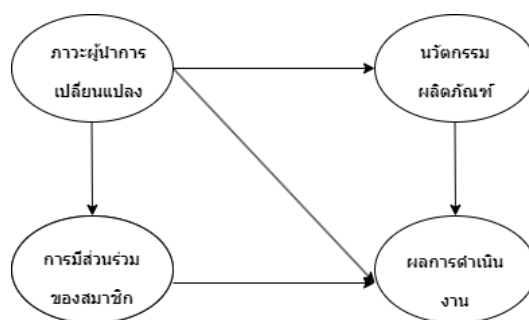
สมมติฐานที่ 5 การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีอิทธิพลทางตรงต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกไม่มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้เนื่องจากข้อค้นพบจากงานวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ฝั่งอันดามันส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยทำงานตอนปลายและผู้สูงวัย ซึ่งอาจส่งผลต่อการความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานของกลุ่มคนวัยนี้ค่อนข้างยุ่งยาก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Donchandaeng and Sathapitanon (2021) กล่าวว่า กลุ่มคนวัยรุ่นสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ดีกว่ากลุ่มคนวัยทำงานตอนปลายและวัยเกษียณ จากข้อค้นพบในเชิงปริมาณพบว่า ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ของสมาชิกมีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี อาจส่งผลให้สมาชิกขาดองค์ความรู้ใหม่ๆ ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Manowang and Sepha (2020) กล่าวว่า ผู้สูงวัยขาดความ

ชำนาญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ที่ทันสมัย จึงต้องใช้เวลาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่นำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการที่ผู้นำของกลุ่มหรือเกิดจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้องค์ความรู้สมัยใหม่กับทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

สมมติฐานที่ 6 นวัตกรรมผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อการเข้าถึงตลาด ยอดขาย กำไรและความได้เปรียบในการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนด้วย โดยการนำนวัตกรรมผลิตภัณฑ์มาใช้ในวิสาหกิจชุมชนสามารถส่งผลต่อผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wongwirach and Wingwon (2020) กล่าวว่า นวัตกรรมมีผลต่อการดำเนินงาน โดยองค์กรที่มีนวัตกรรมทำให้การปฏิบัติงานของพนักงาน และผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลกำไรดีขึ้น ในขณะที่ Christa and Kristine (2021) พบว่า การแบ่งปันความรู้ และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของธุรกิจท้องถิ่นของประเทศอินโดนีเซียสามารถดำรงอยู่รอดและเติบโตได้แม้ในยามที่เกิดการแพร่ระบาดของ COVID-19

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากงานวิจัยในครั้งนี้จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากการบูรณาการร่วมกันเพื่อสร้างกรอบแนวคิดและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ภายหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน พบว่า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ การมีส่วนร่วมของสมาชิก และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยตัวแปรที่มีผลต่อการดำเนินงานมากที่สุดคือ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และภายใต้บริบทในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกได้มีผลทำให้เกิดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด นอกจากนั้น องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ได้อธิบายถึงความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงพบว่า มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การทำให้ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนดีขึ้น มีศักยภาพสูงขึ้น จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

สรุป

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ผ่านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับวิสาหกิจชุมชนในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยควรมุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ โดยการปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างต่อเนื่อง และควรสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ด้วยการหาความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเพื่อยากแก่การลอกเลียนแบบและเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ในขณะเดียวกันควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะมีบทบาทสำคัญในการผลักดันทำให้ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยผ่านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

และการมีส่วนร่วมของสมาชิก ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลวิสาหกิจชุมชนควรให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำ โดยการอบรมให้ความรู้สมัยใหม่เพื่อให้ผู้นำได้นำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้กับสมาชิกในกลุ่มเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป

2.2 หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและส่งเสริมด้วยการสร้างแรงจูงใจให้กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน สร้างความเป็นเจ้าของร่วมกัน จัดอบรมให้ความรู้ สร้างการเป็นผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับการวิจัยต่อไปควรมีการศึกษาประเด็นเดียวกันนี้ในประชากรกลุ่มอื่นๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามันที่เป็นวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้า ที่มีการเติบโตโดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเอง เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ และควรมีการศึกษาในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการทำการผลิตในรูปแบบของการให้บริการในเขตพื้นที่ภาคใต้ฝั่งอันดามัน

References

- Adachi, F. (2003, July). One village one product movement and contemporary Asia: Some observations from the field survey of Oita prefecture and northern Thailand. In *Paper is presented in Japan association for small business studies Chiba regional meeting*. Faculty of Economics, Chiang Mai University.
- Ananlertsakul, N., & Jiyqjan, J. (2018). The organizational management model for increasing the potential operation case study of herbal product (non-food) OTOP community enterprises in southern Thailand. *Panyapiwat Journal*, 10(2), 128–135.
- Anusonpanichakul, T. (2020). Transformation leadership model and innovation management affecting the success of community enterprise in Lower North region. *Lampang Rajabhat University Journal*, 9(2), 14–25.
- Arif, S. (2018). Impact of organizational justice on turnover intentions: moderating role of job embeddedness. *SEISENSE Journal of Management*, 1(2), 34–52.
- Arpornpisal, C. (2017). *Factors affecting effective management of community enterprises in the Central Region of Thailand* [Doctoral dissertation, Siam University].
- Auareesuksakun, A. & Chuntuk, T. (2016). Transformational leadership: Changing challenges to achieve organization sustainability. *Veridian E-Journal*, 9(1), 845–860.

- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (Eds.) (1994). *Improving organizational effectiveness through transformational leadership*. Sage Publications.
- Changkid, W. (2017). *Transformational leadership of school administrators under the office of Non-Formal and informal education in the Eastern Region*[Master's thesis, Rambhai Barni Rajabhat University].
- Cheusamut, S., Amaradatto, B., Phariyatsuwattanaporn, P., Sangkhawisuthikhun, P., & Rattanakornvisut. (2018). *The Integrating Local Wisdom in the Management of the Famers Durian Park in Rayong Province*[Doctoral dissertation, Mahachulalongkornrajavidyalaya University].
- Chong, S. (2008). success in electronic commerce implementation: A cross-country study of small and medium sized enterprises. *Journal of Enterprise Information Management*, 21, 468–492.
- Christa, U., & Kristinae, V. (2021). The effect of product innovation on business performance during COVID-19 pandemic. *Uncertain Supply Chain Management*, 9(1), 151–158.
- Chunnui, C., & Lapthananon, P. (2019). Community enterprise success on the basis viability and sufficiency. *Liberal Arts Review*, 14(1), 67–78.
- Claymone, Y. (2009). A study on sustainable local development through One Town One Product in Japan and Thailand. *Japanese Studies Journal*, 26(1), 1–15.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). Rural development participation: Concept and measure for project design implementation and evaluation: Rural development committee center for international studies. Cornell University.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. California: Sage Publications.
- Disorn, A. (2016). Factors affecting successful implementation of balanced scorecard of companies in Bangkok metropolitan. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 12(1), 59–66.
- Community Enterprise Promotion Division. (2022). *Community enterprise information system*
<http://www.sceb.doae.go.th/>
- Donchandaeng, P., & Sathapitanon, P. (2021). Behaviors and factors affecting the innovative Grab application usage (Grab Food) during the COVID-19 crisis. *Journal of Communication Arts*, 39(3), 94–112.

- Duangjan, C., Saard, K., Somnil, C., Rotsaphai, N., Nuimai, T., Komkamhang, A., & Rittisom, B. (2021). The causal intention model for being entrepreneurs of business administration undergraduates: Case study Prince of Songkla University. *Burapha Journal of Business Management, Burapha University*, 10(2), 148–163.
- Gonfa, B. D. (2019). Review on components of transformational leadership. *Arabian Journal of Business and Management Review*, 9(3), 1–5.
- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R., & Black, W. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). Prentice Hall.
- Jirakul, T. (2014). The problems and the adaptation of OTOP to AEC. *Executive Journal*, 34(1), 177–191.
- Kanchanawisut, J. (2020). *Community business: Career development path and research in the community*. Min Service Supply.
- Kaplan, R. S., & Norton, D. P. (1996). Strategic learning & the balanced scorecard. *Strategy & Leadership*, 24(5), 18–24.
- Khurshid, S., Choi, S. H., Weng, L. C., Wang, E. Y., Trinquart, L., Benjamin, E. J., Ellinor, P. T., & Lubitz, S. A. (2018). Frequency of cardiac rhythm abnormalities in a half million adults. *Circ Arrhythm Electrophysiol*, 11(7), E006273. DOI:10.1161/CIRCEP.118.006273
- Koomsalud, S., Sudharatna, Y., & Apibunyopas, P. (2017). The study of new product development process of OTOP in OVOP principle. *Panyapiwat Journal*, 9(3), 16–28.
- Kotas, M. (2015). Key success factors for social services organizations in Poland. *Management and Social Sciences*, 19(2), 122–135.
- Kumar, M., Talib, S. A., & Ramayah, T. (2013). *Business research methods*. Oxford University.
- Lai, F. Y., Tang, H. C., Lu, S. C., Lee, Y. C., & Lin, C. C. (2020). Transformational leadership and job performance: The mediating role of work engagement. *Sage Open*, 10, 1–11. <https://doi.org/10.1177/2158244019899085>
- Manowang, J., & Sepha, W. (2020). Development of the traditional handicrafts wisdom of the elderly to enter to the standard of Wiang Nuea Sub-district, Wiangchai District, Chiang Rai Province. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 13(1), 141–153.
- Mathuros, S. (2020). *The key success factors of small and medium business entrepreneurs in Central Region of Thailand* [Doctoral dissertation, Rangsit University].

- Moonsri, K. (2019). The importance variable of innovation and digital marketing to performance of small and medium business. *Veridian E-Journal*, 12(5), 146–166.
- Noruzzy, A., Dalfard, V. M., Azhdari, B. & Nazari-Shirkouhi, S. (2013). Relations between transformational leadership, organizational learning, knowledge management, organizational innovation, and organizational performance: An empirical investigation of manufacturing firms. *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 64(5–8), 1073–1085.
- Nuh, R., Naipom, T., & Hasama, A. (2020). Causal factors affecting business performance of halal community enterprise: The case study of 3 provinces of southern border. *Thammasat Business Journal*, 43(168), 58–82.
- Onsamlee, P. (2021). Adaptation of community enterprises in the epidemic conditions of coronavirus infection in 2019. *Journal of Management Science Review*, 23(1), 195–206.
- Panna, U., Saorom, V., & Singmat, T. (2021). learning organization of management and innovation model to create for sustainability community enterprise: Herbal group in the Northeast region. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 6(10), 148–164.
- Phithaksan, S. (2013). Components of successful local community business for practice in studying urban areas in Krabi Province. *Academic Resources Journal*, 24(3), 33–46.
- Prasit, C. (2018). *The relationship between external factors and business success of small and medium enterprises in Chachoengsao province*[Independent Study, Rajamangala University of Technology Thanyaburi].
- Rachmawati, M., Dewantoro, B., Novandalina, A., & Budiyo, R. (2021). Transformational leadership and motivation on community performance: Case study on Village-Owned Enterprise (BUMDes) Organization in Semarang District Central Java. *Jurnal Bina Praja: Journal of Home Affairs Governance*, 13(2), 331–341.
- Sutthinarakorn, S. (2017). *Development of management innovation model influencing value creation of community enterprises' products*[Master's Thesis, Silpakorn University].
- Techavanich, C. (2018). Factors for success of community enterprises in Thailand. *Journal of Marketing and Management Rajamangala University of Technology Thanyaburi*, 5(1), 93–116.
- Thamraksa, N. (2024). Guidelines for the adaptation of farmers in community enterprise groups in Loei Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 12(1), 259–269.
- Tidd, J., & Bessant, J. (2014). *Strategic innovation management*. Wiley.

Wongkrajang, P. (2014). *Influences of transformational leadership on performance efficiency:*

A case study of MPM technology (Thailand) company limited[Independent Study,
Rajamangala University of Technology Thanyaburi].

Wongwirach, K., & Wingwon, B. (2020). The influence of the situation as an entrepreneurship,
integration of knowledge, and innovation towards performance of community enterprises in
the Northern Region. *Journal of Arts Management*, 4(2), 308–324.

Wronka, M. (2013). *Analyzing the success of social enterprises – critical success factors
perspective*. <http://www.toknowpress.net/ISBN/978-961-6914-02-4/papers/ML13-296.pdf>